

Iz povijesti Stomatološke sekcije Zbora liječnika Hrvatske

Z. NJEMIROVSKIJ

U priredbe koje treba da uveličaju proslavu i upozore na važnost 20 godišnjeg jubileja visokoškolske stomatološke nastave u Hrvatskoj bila je uključena i svečana sjednica Stomatološke sekcije Zbora liječnika Hrvatske. Meni je povjeren zadatak da govorim o historijatu Stomatološke sekcije ZLH, jer sam u nekoliko navrata imao čast biti član užeg odbora Sekcije, četiri godine tajnik, a pet godina njezin predsjednik.

Budući da Stomatološka sekcija pored ostalih svojih zadataka nastoji podići ugled stomatološke struke u ovoj republici, brineći se o stručnom i naučnom postdiplomskom usavršavanju svojih članova razumljivo je, da je bilo potrebno povezati proslavu stomatološke nastave s retrospektivnim pregledom o radu Stomatološke sekcije ZLH. Aktivnost Stomatološke sekcije usko se uklapa u razvitak stomatološke visokoškolske nastave, jer školovanje novih stručnih, visoko kvalificiranih kadrova ipso facto dovodi te kadrove u njihovu stručnu sekciju, a nastavnici i pomoćno nastavno osoblje Fakulteta smatraju stručne mjesečne sastanke Stomatološke sekcije svojim sastancima, na kojima postoji povoljna platforma za samostalna predavanja, gdje se mogu eksplicirati nova dostignuća u pojedinim specifičnim zubno-liječničkim disciplinama, prikazivati nove metode rada i nova sredstva i materijali.

Vrijeme određeno za moje izlaganje ne dopušta mi da ulazim u detaljna i veća opisivanja mnogostruke društvene aktivnosti zubnih liječnika, stomatologa u našem gradu iz vremena od kada postoje vjerodostojni podaci, ali ipak smatram da se po kroničarskoj dužnosti moram ukratko osvrnuti na poznatu dokumentaciju. Pri tome ću se ograničiti samo na neke odlučujuće i markantne činjenice i prikazati pojedine ličnosti.

Svima nam je poznato da je Zbor liječnika Hrvatske i Slavonije, kako se je tada nazivao, osnovan 1874. godine. U prvim godinama

Zbora nailazimo već i na zubne liječnike, kao što su bili Josip Hafner, gradski zubni liječnik i doktor Ivan Matković stariji. Obojica su pristupili Zboru kao članovi 1884. odnosno 1885. godine. Poznato je također da u Zagrebu 1900. godine ima 10 liječnika zubara pa je razumljivo da je prije 66 godina, 1903. godine, osnovano prvo stručno udruženje zubnih liječnika. Te je godine, naime, održana konstituirajuća skupština Zadruga hrvatskih stomatologa. Ta zadruga je na stručnom polju aktivna, priređuje sastanke i radi na socijalnom zbrinjavanju pučanstva, jer članovi zadruga ukazuju besplatnu zubnu njegu i pomoć školskoj djeci. Godine 1906. Zadruga hrvatskih stomatologa sudjeluje i na prvoj higijenskoj izložbi u Hrvatskoj i tom prilikom izdaje popularnu brošuru »O važnosti zubala i njezgovoj njezi«. Ta je knjižica objelodanjena u 10 000 primjeraka i dijeljena na izložbi besplatno. Na samoj izložbi bili su prikazani sadreni odljevi i modeli zubala, posljedice preranog gubitka mliječnih zubi, tadašnji protetski nadomjestci, opturatori i udlage za prijelome čeljusti.

1909. godine osniva se na Rijeci Stomatološko društvo za Hrvatsko Primorje i ono stupa u suradnju sa stomatološkim društvom u Zagrebu. Sama zadruga zubnih liječnika postoji u Zagrebu do početka prvog svjetskog rata i u njoj mnogo radi na unapređenju zubnog liječništva dr Žiga Hercog. Prestankom rada ZLH 1914. godine, Zadruga nije više aktivna, da se odmah poslije rata 1919. godine organizira kao Sekcija zubnih liječnika pod upravom dra Ante Pavelića i dra Đure Jelineka. Novom regionalnom podiobom Jugoslavije sekcija dobiva nov naziv Društvo zubnih liječnika Savske banovine. Ovo društvo organizira vrlo dobro posjećen Prvi stomatološki kongres u Crikvenici, godine 1933. pod predsjedanjem dra Đure Bocaka. Kasnije slijede još dva kongresa: 1934. na Bledu i 1935. u Beogradu, na kojem uzimaju učešća i stomatolozi iz Hrvatske. Pored stručnih predavanja u razdoblju od 1935. do početka drugog svjetskog rata postoji i velika aktivnost društva na takozvanom staleškom polju, dolazi naime do mnogih diskusija i intervencija u vezi s odobravanjem rada zubnim tehničarima i dentistima. To se može vidjeti u mnogim zakonskim odredbama, koje se u to vrijeme donose. Iz toga razdoblja rada treba spomenuti doktore Bocaka i Njemirovskog. Godine 1939. društvo ponovno mijenja svoje ime i naziva se Hrvatsko stomatološko društvo, a na čelu društva se nalazi tadašnji docent Čupar. Aktivnost Društva prestaje početkom drugog svjetskog rata i u vrijeme rata nema nikakvog stručnog rada, iako se nekolicina članova Društva povremeno sastaje.

Nakon oslobođenja broj zubnih liječnika je vrlo malen pa nema društvene aktivnosti sve do godine 1947, kad se zaslugom prof. Čupara ponovno počinju organizirati stručni sastanci, koji se održavaju na tadašnjoj Stomatološkoj klinici na Šalati. Prikazuju se različiti klinički slučajevi, a povremeno se održavaju i sastanci u dvorani ZLH.

1949. godine slavi se jubilej, desetgodišnjica postojanja Stomatološke klinike, iako je u Stomatološku sekciju upisano u to vrijeme samo tridesetak članova. Iste godine počinje u redakciji prof. Ive Čupara izlaziti časopis *Folia Stomatologica*. Ovdje treba spomenuti

da je već u razdoblju između dvaju ratova postojao najprije Stomatološki glasnik, kojemu je bio urednik dr Juraj Kallay, a kasnije se po prestanku izlaženja toga lista počeo štampati časopis Folia Stomatologica pod uredništvom prof. Čupara odnosno docenta Kallaya.

Radi boljeg informiranja svojih članova i produblivanja bratskih odnosa počinje 1950. godine izmjena predavača s drugim republikama i već te godine započinju pripreme za prvi poslijeratni jugoslavenski stomatološki kongres, koji je održan u ovoj dvorani, od 24. do 27. XI 1952. godine. Naročitu zaslugu za uspjeh tog kongresa ima doc. Svoboda, koji je bio tajnik i blagajnik Kongresnog odbora i koji je uspio uz pomoć osoblja Stomatološke klinike organizirati vrlo dobar kongres, na kojem su sudjelovali kao predavači eminentni stručnjaci iz svih naših republika. Kongresu je prisustvovalo ukupno 212 sudionika, za ono vrijeme vrlo impozantan broj, a 9 članova Stomatološke sekcije ZLH održalo je 10 referata.

Kao što je uvodno bilo rečeno, rad Stomatološke sekcije ZLH usko je povezan sa naobrazbom stomatoloških kadrova u SR Hrvatskoj na fakultetskom nivou. Prateći rad Stomatološke sekcije u posljednjih 25 godina i stalno povećanje broja članova Sekcije, nužno se nameće misao, da je osnutak Odontološkog, stomatološkog odjela Medicinskog fakulteta odnosno osamostaljenje Stomatološkog fakulteta ima velik utjecaj u pravcu intenziviranja rada Sekcije. Godine 1954. Sekcija je brojila samo 38 članova i u to vrijeme upućuje Stomatološka sekcija traženje Zboru liječnika Hrvatske da se omogući pristupanje apsolventima stomatologije u Sekciju i Zbor. Po ranijim pravilima, naime, u ZLH mogao se upisati samo liječnik opće medicine. Ova naša inicijativa, u kojoj su se istakli dr Đuro Jakšić i dr Maksimilijan Paspas postigla je uspjeh pa se članstvo Sekcije počelo stalno povećavati i već 1958. sekcija ima 77 članova.

Još jednu inicijativu Stomatološke sekcije mislim da treba istaknuti. Osim što Sekcija nastoji da se na mjesečnim sastancima raspravlja o što raznovrsnijoj tematici, Sekcija poziva, ne žaleći truda niti izvjesne materijalne žrtve, poznate strane stručnjake. Tako smo imali prilike čuti na izvanrednim sekcijским sastancima prof. Traunera, A. B. Mac Gregora, O. Müllera, Pradera, Maeglina, Urbana, Dominika, Burstona, Eschlera, Ketterla, Brugirarda, Aslandera i druge.

U nastojanju da se aktiviraju i pozovu na suradnju kolege stomatolozi izvan Zagreba, održavaju se počevši od 1954. godine predavanja u pojedinim našim većim centrima pa se tako realizira suradnja zagrebačke sekcije s kolegama na terenu i dolazi do uspješnih predavanja u Rijeci, Splitu, Dubrovniku i Osijeku.

Budući da je u međuvremenu započeo rad na edukaciji visoko kvalificiranih stručnjaka u Sloveniji, a tamo postoji i vrlo dobro organizirana postdiplomska i sekcijiska aktivnost, Stomatološka sekcija ZLH pristupa intersekcijiskoj suradnji s kolegama u Sloveniji pa tadašnji predsjednik sekcije dr Đuro Viragi i dr Lapter uspijevaju da se upriliče sastanci, na kojima sudjeluju predavači iz naše i slovenske sekcije sa po jednakim brojem predavanja. Prvi je takav sastanak održan u Otočcu na Krki, godine 1958. Takva interrepublička sastanka bila su još 3 (Plitvice, Bled, Crikvenica). Uprava Sek-

cije je smatrala da takve sastanke treba održavati u međukongresnom razdoblju. Iako je posljednji interseksijski sastanak u Crikvenici bio naročito dobro posjećen i imao veliki uspjeh, kako stručni tako i financijski, budući da su na tom sastanku sudjelovali i neki proizvođači dentalne opreme i materijala, nije se mogao organizirati slijedeći interseksijski sastanak. Stomatološka sekcija ZLH ne snosi ovdje gotovo nikakvu krivicu, jer je bio red na kolegama iz Slovenije da preuzmu organizaciju takvog sastanka.

Treba navesti još dvije suradnje Stomatološke sekcije ZLH. S ostalim stomatološkim sekcijama Jugoslavije čini Stomatološka sekcija ZLH Savez stomatoloških udruženja Jugoslavije. To udruženje zastupa interese struke, organizira kongrese i šalje, odnosno poziva, delegate na internacionalna zasijedanja. U dva navrata Zagreb bio je sijelo Stomatoloških udruženja Jugoslavije.

Sa Društvom zubozdravstvenih radnika Hrvatske Stomatološka sekcija također surađuje. Ta se suradnja naročito očituje u organiziranju zubnozdravstvenih dana i u izdavanje časopisa.

Izložbu »Medicina i tehnika« koja se održava u sklopu proljetnog Zagrebačkog velesajma iskoristila je Stomatološka sekcija za okupljanje svoga članstva pa su priređeni takozvani »Zubnozdravstveni dani«. Intencija je potekla od dra Antuna Blaua, a Sekcija se vodila idejom da svim profilima, koji rade u zubozdravstvenoj struci, pruži prilike da čuju i vide nove metode rada i najnovija dostignuća u struci. U realizaciji tog nastojanja osobito su angažirani prof. Lapter i prof. Njemirovski. Pored aktualne tematike bilo je na tim priredbama govora o organizacijskim problemima struke. Na izložbama koji su imale internacionalni karakter bilo je mnogo eksponata, koji su bili interesantni za sve članove Stomatološke sekcije. Mislim da će se mnogi sjetiti tih priredaba. Sekcija je organizirala i nekoliko tečajeva za postdiplomsko usavršavanje svojih članova. Najveća zasluga za te kurseve pripada prof. Suvinu.

Potpunosti radi, ovdje treba spomenuti aktivno sudjelovanje nekih članova Sekcije na kasnijim jugoslavenskim stomatološkim kongresima u Beogradu, Ljubljani i Sarajevu.

Članovi Sekcije su s velikim uspjehom kao referenti sudjelovali na Stomatološkim nedjeljama Srbije i na priredbama u Sarajevu i u Splitu. Sve ovo ukazuje da se ugled stomatološke nauke i aktivnost pojedinih članova sekcije u SR Hrvatskoj povećava.

Vrijeme ne dopušta da ovdje navodim imena pojedinih članova Stomatološke sekcije koji su aktivno sudjelovali na međunarodnim priredbama stručno znanstvenog karaktera u mnogim stranim zemljama. Svojim sudjelovanjem i kontaktiranjem prominentnih stručnjaka mnogo su pridonijeli ugledu naše stomatologije u inozemstvu. Nakon povratka s takvih stručno znanstvenih manifestacija, ti su pojedinci prenosili stečeno znanje i iskustva na svoje kolege, predavanjima na sastancima Stomatološke sekcije.

Neki članovi Stomatološke sekcije bili su na stručnoj i znanstvenoj naobrazbi u inozemstvu, koristeći se stipendijskim boravcima i povlasticama i nastojali su upoznati nova dostignuća i prenijeti ih na svoje kolege i suradnike u domovini.

Budući da je *Folia stomatologica* radi financijskih razloga morala prestati s izlaženjem još godine 1950, Stomatološka sekcija je pokušavala nekoliko puta da ponovno pokrene stručni časopis u Hrvatskoj. Bilo je pokušaja da se u tome udružimo sa Zobozdravstvenim vjesnikom odnosno razmatralo se pitanje saveznog stručnog časopisa. Kako sva ta nastojanja nisu bila uspješna, 1966. god. je Stomatološka sekcija nastojanjem nekih svojih agilnih članova i uz financijsku pomoć Stomatološkog fakulteta u suradnji s Društvom zubozdravstvenih radnika Hrvatske počela izdavati časopis *Acta Stomatologica Croatica*. Dužnosti urednika časopisa vršili su do sada prof. Lapter, doc. Nikšić i prof. Njemirovskij.

Časopis danas izlazi manje-više redovito. Postoji, međutim, opravdana nada da su sada prebrođene različite krize financijske, tehničke i personalne prirode pa da će izlaženje časopisa biti u skoroj budućnosti i sasvim redovito. Sigurno je da časopis uvelike koristi članovima Stomatološke sekcije i svi smo zainteresirani za njegov oblik i nivo. Na žalost nema dovoljno suradnika kolega izvan Zagreba pa većinu priloga pišu nastavnici Stomatološkog fakulteta.

Odziv članova Stomatološke sekcije na redovite mjesečne sastanke stalno se povećava, međutim, ne ide u korak s povećanim brojem članova Sekcije. Jer dok danas postoji oko 240 članova Sekcije, na sastanke dolazi 60 do 70 kolega. Uočeno je da je odziv članova naročito dobar, kad se stavljaju na dnevni red neki aktualni stručno staleški problemi, kao npr. problem zubozdravstvene službe, normativi, pitanje stažiranja, specijalizacija pojedinih stomatoloških grana, pitanje privredne reforme u zubozdravstvenoj službi i reperkusije koje iz nje proizlaze.

Usporedivši rad Stomatološke sekcije ZLH na staleškim pitanjima s radom Stomatološke sekcije prije rata, moram konstatirati da je sadašnja Stomatološka sekcija ZLH možda premalo vremena posvećivala na svojim sastancima takvim pitanjima. Sekcija je doduše u nekoliko navrata pokušavala da zastupa interese svojih članova, ali su je ipak premalo konzultirali razni organi u Republici i Gradu o nekim pitanjima, koje smatramo važnima (uvoz materijala, pitanje planiranja kadrova, edukacija i specijalizacija itd). Ovo što sam rekao ne može se, međutim, upisati kao minus Sekciji, ali i na tom polju treba dati podstrek u budućem radu Stomatološke sekcije ZLH.

Potpunosti radi, treba reći da u Rijeci od 1966. godine djeluje s uspjehom Stomatološka sekcija ZLH za pulsku i riječku regiju a u Splitu je ove godine također osnovana stomatološka sekcija.

Stomatološka sekcija ZLH pridružujući se 20 godišnjem jubileju visokoškolske stomatološke nastave u Hrvatskoj može s ponosom ustvrditi, da je uvelike izvršila mnoge svoje osnovne zadatke i da je radila na stručnom i naučnom uzdizanju svojih članova.

Želeći Stomatološkom fakultetu mnogo uspjeha u budućem radu, uprava Sekcije se nada, da će apsolvenci Fakulteta i nadalje pristupati u velikom broju u članstvo Stomatološke sekcije ZLH. Sekcija će se uvijek brinuti o ugledu i prosperitetu stomatološke struke i zubozdravstvene službe kod nas.

Sadržaj

U kratkom pregledu društvene aktivnosti zubnih liječnika, stomatologa u posljednjih 70 godina u Zagrebu, autor ističe neka važnija zbivanja (osnivanje Zadruga hrvatskih stomatologa 1903. godine, organiziranje i rad Sekcija zubnih liječnika između 2 velika svjetska rata i 3 kongresa u tom razdoblju).

Nakon Oslobođenja zemlje počinje se ponovno stručnim radom, međutim, veći se zamah opaža tek od 1952. godine, kad je održan prvi poslijeratni stomatološki kongres. Usporedo s visokoškolskom edukacijom novih kadrova, intenzivira se rad Stomatološke sekcije Zbora Liječnika Hrvatske. Taj se rad odražava u mjesečnim i interrepubličkim sastancima, predavanjima izvan Zagreba, sudjelovanju članova Sekcije na nacionalnim i internacionalnim kongresima. Brineći se za postdiplomsko uzdizanje svojih članova, Sekcija organizira zubozdravstvene dane u okviru izložbe »Medicina i tehnika« i postdiplomske tečajeve, a ona je i suizdavač časopisa *Acta Stomatologica Croatica*.

Stomatološka Sekcija se pridružuje proslavi 20 godišnjeg jubileja visokoškolske stomatološke nastave u SRH i nada se da će i nadalje uspijevati u svojoj brizi za ugled i prosperitet stomatologije kod nas.

Summary

FROM THE HISTORY OF THE STOMATOLOGIC SECTION OF THE MEDICAL ASSOCIATION OF CROATIA

In the short survey of the social activities of dental practitioners, stomatologists, during the last 70 years, in Zagreb, the author mentions some significant events (the foundation of the Society of Croatian Dentists in 1903, the organization and activity of the dental profession between the two wars, and the three congresses in that period).

After 1945, the professional activity is renewed, but a greater swing is noted from 1952, after the first afterwar congress of dental practitioners. With the high school education of the new generations, the activity of the Stomatologic Section of the Medical Association of Croatia is also intensified. There are monthly conferences, inter-republic meetings, lectures outside of Zagreb, participation of members at the national and international congresses, etc. In its efforts for the post-graduate education of its members the Section organizes refresher courses and conferences during the exposition *Medicine and Medical Aids* which takes place every two years. It participates in the publication of the *Acta Stomatologica Croatica*.

The Stomatologic Section joins in the celebration of the 20th Anniversary of the high school dental education in our Republic, in the hope for a further prosperity and renown of the profession in our country.

Zusammenfassung

DIE ENTWICKLUNG DER SEKTION FÜR STOMATOLOGIE DER KROATISCHEN ÄRZTEVEREINIGUNG

In einer kurzen Übersicht der gesellschaftlichen Tätigkeit der Zahnärzte in den letzten 70 Jahren in Zagreb hebt der Verfasser die bedeutendsten Ereignisse hervor. Das sind: die Gründung der Vereinigung der kroatischen Stomatologen im Jahre 1903, die Organisation und Tätigkeit der Sektion der Zahnärzte zwischen den zwei Weltkriegen und die Abhaltung von drei Kongressen in dieser Zeitspanne.

Nach der Befreiung des Landes beginnt neuerdings die Fachtätigkeit, doch grösseren Schwung bekommt diese Tätigkeit erst 1952 mit der Abhaltung des ersten stomatologischen Nachkriegskongresses. Hand in Hand mit der Hochschulerausbildung von neuen Generationen verstärkt sich die Tätigkeit der Stomatologischen Sektion der Kroatischen Ärztevereinigung. Diese Aktivität kommt zum Ausdruck in monatlichen und interrepublikanischen Zusammenkünften, Vorträgen ausserhalb der Stadt Zagreb und in der Anteilnahme der mitglieder an nationalen und internationalen Kongressen.

Auf die Fortbildung ihrer Mitglieder bedacht hat die Sektion im Rahmen der Ausstellung »Medizin und Technik« Zahnärztliche Tage organisiert, ferner spezielle Fortbildungskurse, die Sektion ist auch Mitherausgeber der Fachzeitschrift *Acta Stomatologica Croatica*.

Die Sektion für Stomatologie nimmt Anteil an der Feier des 20 jährigen Bestehens des stomatologischen Hochschulunterrichts in der Sozialistischen Republik Kroatiens und hofft auch weiterhin mit Erfolg für das Ansehen und Gedeihen unserer Stomatologie zu wirken.